

פרוטוקול מס. 82/ע

מישיבת ועדת הכספים שהחגימה ביום ג', א' בסיון
תשי"ח, 20 במאי 1958, בשעה 8.45

ש.ב.

נוכחים:

חברי הוועדה:
 י. גורי - היו"ר
 י. אפרתי
 י. בדר
 א. בהיר
 ש. דיין
 מ. חזני
 א. כהן
 נ. לויין
 ז. סוזייב
 י. ספיר
 י. קוגמן
 ח. רובין

מוזמנים:

שר המסחר והתעשייה פ. ספיר
 מר הירשברג - מטעם משרד המסחר והתעשייה
 מר גפני - מטעם אגף המכס והבלו
 מר ברוש - נציב מס הכנסה
 ד"ר קיטרון - מטעם משרד המשפטים
 מר דר-זיו - מטעם משרד המשפטים

סדר היום

- א. שאלות והצעות לדיון מטעם חברי ועדת הכספים;
- ב. סקירת שר המסחר והתעשייה על סיורו בארצות המזרח הרחוק (לא לפרסום);
- ג. אישור צוי מכס ובלו;
- ד. צו בדבר פטור ממס לגבי חלק מתוספת היוקר.

יו"ר י. גורי: הנני מתכבד לפתוח את הישיבה, שהיא ישיבתה הסדורה הראשונה של הוועדה מאז מושב החורף. הנני רוצה כרך את כל חברי הוועדה לשובם לעבודתם.

קודם כל ברצוני להביא לידיעת חברי הוועדה כי נתקבל מכתב משר אוצר, מיום 8 באפריל 1958, שבא בתגובה לשאלות שהפנינו אליו בעקבות ביקור שקיימנו ב"צים" והדיון שניהלנו בעניין זה (קורא את המכתב).

כמו כן נתקבל מכתב מאח שר החקלאות, מיום 25 במרץ 1958, בו הוא ממציא רוט הסעיף המיועד למוסדות חנוך חקלאיים שאין להם מעמד של בית ספר חקלאי, ו המשרד תומך בהם (קורא את המכתב).

שאלות והצעות לדיון מטעם חברי ועדת הכספים

ספיר:

בעקבות מכתבו של שר החקלאות, שהוקרא על ידי יושב ראש הוועדה, אני מציע כי בהזדמנות הראשונה נשוחח עם שר חקלאות על המצב בחינוך החקלאי. נדמה לי שהמצב מחמיר והולך.

יו"ר י. גורי:

אני מקבל את ההצעה.

מאחר שעלינו לכנס את ועדת המשנה המיוחדת לדיון בדוח מבקר גדינה, אני מבקש את חברי הוועדה להודיע מי מחבריהם ישתתפו בעבודת ועדה זו.

בדר:

אני רוצה שלאול קודם כל מה מצבו המשפטי של תקציב הבטחון.

יו"ר י. גורי:

בניגוד לנוהג בשנים קודמות לא אישרנו השנה לפני צאתנו לפגרא תקציב זמני. נאמר לי לפני כמה שבועות מטעם משרד הבטחון כי הצעת התקציב מוכנה, אך בכל זאת נצטרך לאשר בינתיים תקציב זמני לחדשים פריל-יוני. ביקשתי לקבוע השבוע ישיבה של הוועדה המשותפת שתדון בתקציב הבטחון.

בדר:

האם יש תקוה לקבל מן הממשלה החשב הכללי דוח כספי לסוף שנת התקציב?

יו"ר י. גורי:

זה היה תמיד בסוף חודש יוני. אפשר להזכיר זאת, בכל אופן.

בדר:

צריך לקבל גם דוח של בנק ישראל.

בזק:

לפי החוק חייבים להמציא דוח זה עד סוף מאי, וזה יובא.

בדר:

רצוי גם לקבל איפנורמציה לגבי מה שנתחדש באגודים הממשלתיים, וכך על ההוצאות המשקיות, הרווחים וההפסדים, פי סוגים.

סוזיב:

אני רוצה לבקש את יושב-ראש הוועדה להשיג את מלוא פסק הדין של השופט ויחקון בענין מלווה חובה. יוצא משם מותר יהיה להפחית את החשלוש שנעשה בזמנו בתור כופר, כהוצאה עסקית שמנכים מחישוב ס ההכנסה. היו בעתונות ידיעות כאילו מתכוננת הממשלה להציע לכנסת תקון בחוק די למנוע פירוש כזה.

בדר:

אין אני תומך בדרך כלל בהוצאות מיותרות לצרכי נוחיות, אולם יש לי הרושם כי לאחר שהושקעו כספים כה רבים פעמים אחדות עבודות בנין בבית ארעי זה של הכנסת, צריך היה סוף-סוף גם לדאוג להקלת נאי עבודתם של חברי הכנסת על ידי התקנת מכשיר למיזוג אויר לפחות בחדר זה. נו יושבים פי כמה יותר שעות מכל ועדה אחרת, וקשה לשאת זאת בחנאים אלה של חום מחנק. המכשיר הדרוש עולה כאלף לירוש, מהן כ-700 מסים ממשלתיים ממילא. אני בקש את היושב-ראש לעשות מאמץ בכיוון זה.

יו"ר י. גורי:

מחר אנו פותחים במלון על תקציב מטבע חוץ.

בעקבות השאלות שנתעוררו בישיבה האחרונה בקשר למפעל בחמנע, אנו בדברים עם שר הפיתוח כדי לקבוע שיחה אתו. השיחה תתקיים כנראה בשבוע הבא.

אני רוצה לקדם בברכה את שר המסחר והתעשייה. בקשתיו להופיע פני ועדת הכספים, כדי שחברי הוועדה יוכלו לשמוע מפיו על מסעיו באצעות המזרח רחוק.

(אחרי כן סקירת שר המסחר והתעשייה - לא לפרסום)

אד.

אישור צווי מכס ובלו

היו"ר י. גורי:

עלינו לספל קודם כל באותם צווי מכס הקשורים
בשינויים שהכנסנו לגבי בול בטחון. אנקש את
מר גפני למסור הסברים כנדון.

מר גפני:

יהב המגן על מסי עקיפין בוטל החל מ-
1.4.1958. החלטת ועדת השרים הכלכליים
אומרת, שאת ההכנסות הללו יש להמשיך לקבל בצורת הגדלה של מסי העקיפין
הישירים. שלושת הצווים הראשונים פירושם שלוב יהב המגן עם שעורי המכס
והבלו. השינוי היחידי חל לגבי חלקי רדיו. קודם לכן הוטל יהב מגן
בשעור של 10% על מכשירי רדיו ואילו החלקים היו פטורים ממש. עתה יוטל
מכס בשעור של 10% על חלקי רדיו כיוון שאין אפשרות להפריד בין מכשירי
רדיו לחלקים.

היו"ר י. גורי:

יש לי יסוד להניח ששלושת צווים אלה אינם
יכולים לעורר חילוקי-דעות, כי אין בהם
שום חידוש, אלא הם קשורים בדברים שהוחלט עליהם. לכן אני סבור שאפשר
לעבור לשני הצווים האחרים.

הצווים אושרו

מר גפני:

הצו הרביעי נוגע למנועי דיזל, על מנוע
דיזל היה מס בשעור של 40%, וההצעה היא
להעלות את שעור המכס על מנועי דיזל עד 75 כ.ס. ל-100%. לגבי מנועים
בעלי כוח סוס יותר גבוה נשאר שעור המכס 40% כפי שהיה קודם לכן.

התיקון המוצע כאן משתלב בכל הבעיה הנוגעת
לשימוש בדלק או בסולר. לאחר התייעצות עם משרד התחבורה נתברר, שיש
הצדקה להחלפת מנועי דלק במנועי דיזל רק במידה ומשתמשים במנועים אלה
בכלי רכב גדולים וכבדים הנוסעים מרחקים ארוכים. אם משתמשים במנועים
אלה במוביות או במשאיות קלות הניצול של המנוע יותר גדול ותקופת השימוש בו
יותר קטנה מאשר במנוע בנזין. נהנה מזה איפוא רק אותו אדם שמשמש במנוע
זה כי הוא חוסך לעצמו מס.

י. אפרתי:

אני מבין שמנועים אלה משמשים גם את המסך
החקלאי.

מר גפני:

באנו לכלל הסדר עם משרד החקלאות כנדון.
תקציב משרד החקלאות להזמנת מנועי דיזל
מגיע ל-100 אלף לירות בשנה. אגף התקציבים יגדיל את התקציב כדי
שאפשר יהיה לכסות את ההפרש של המס. משרד החקלאות ישלם את המכס ולא
הקונה. גם לפי המצב הקיים היה פטור ממכס לגבי מנועים לטרקטורים.
כיוון שטרקטור פטור ממכס הרי שגם המנוע פטור. הסדר זה ימשיך להתקיים
גם להבא. המנועים הללו הם תחת פיקוחו של משרד החקלאות ואין סוכרים
אותם אלא על-פי היתר. בצירוף היתר תהיה פקודת סילוקין על תשלום
המכס. מבלי להיכנס לפרטי ההסדר, אני מודיע שהמצב הקיים ימשיך
להתקיים.

ז. סוזאייב:

פרשה זו איננה ברורה והיא טעונה הסבר.
מצד אחד רוצים שהמסך יעבור עד כמה שאפשר
לשימוש במנועי דיזל ואף מתכננים מפעל לייצור מנועים כאלה במדינה, כי
יוצאים מחוץ הנחה השימוש במנוע דיזל הוא חסכוני ורצוי. והנה מצד שני
מטילים הגבלות על השימוש במנועים כאלה.

אינני יכול להתעלם מההסבר ששמענו, כי
על-ידי כך רוצים למנוע הפסדים לאוצר המדינה. אבל טרם הוכח שמסך
המוביות צורך פחות דלק על-ידי החלפת המנועים.

מר גפני:

המכוניות צורכות פחות דלק במרחקים גדולים.

ז. סוואייב:
הייתי מבקש לקבל פרטים בנדון. מספר לא מבוטל של מוניות עבר לשימוש במנועי דיזל. יש דרישה למנועים אלה כי יש בהם חסכון. העניין טעון בדיקה. אני מבין שלאוצר נגרמים הפסדים ולכן יש לבחון את חשבון הדולרים.

דובר כאן על סידורים אדמיניסטרטיביים עם משרד החקלאות. אינני מבין מה פירושם של סידורים פנימיים אלה ורצוני לדעת האם הם בגדר החוק.

י. בדר:
כאן לפנינו שינוי מדיניות. לפני מספר שנים הייתה מדיניות האוצר של תמיכה ועידוד בשימוש במנועי דיזל, והאנשים ניצלו זאת. עכשיו נשתנתה המדיניות. לא ירדתי לעומקה של הבעיה כדי לבחון האם המדיניות הקודמת הייתה נכונה או האם המדיניות הנוכחית היא נכונה, כי יש כאן שיקולים כלכליים ושיקולים בנוגע למס. עובדה היא שהמדיניות עשתנה. הייתי מבין אם בעקבות שינוי המדיניות היו מטילים מכס גבוה על מכוניות דיזל; אינני מבין מדוע מטילים מכס גבוה על מנועים. מנועים אלה מביאים כדי להחליף מנוע ישן למכונית קיימת שיש להאריך את ימיה. כאן מטילים מכס כבד לא על המכונית כי אם על המנוע.

ח. רובין:
אינני בקי בבעיות של משק התחבורה, אבל בכל-זאת מתעוררות כאן כמה וכמה שאלות. המגמה הכללית היא לעבור לשימוש במנועי דיזל, ומגמה זו קיימת לא רק אצלנו. אם המצב הוא כזה - אינני חושב שבאמצעות מדיניות המכס צריך למנוע או לעצור בעד שיפור תהליכים משקיים.

לא מצאתי בדברי ההסבר פרטים מהו ההפסד המשוער של המכס. כן חסרים כאן פרטים כמה אפשר יהיה לחסוך. אבל הגישה היסודית היא הרבה יותר רצינית - האם צריך להקשות על תהליך משקי וחסכוני בגלל אינטרסים פיסקליים של האוצר. כאן אני מציג סימן שאלה.

אני מצטרף לדעתו של חבר-הכנסת סוואייב, שהעניין טעון בדיקה. אני מציע שלפני הסיכום נשמע פרטים בנדון מפי אנשי משרד התחבורה ובא-כח ארגון בהגי המוניות. אני מציע שנסכם בשבוע הבא.

אשר למשק החקלאי - אמר מר גפני בחלק הראשון של דבריו שיש לכך כיסוי תקציבי, ואילו בחלק השני הוא דיבר על פטור. אם קיים פטור - אני מציע לציין אותו בגוף הצו.

א. בהיר:
השימוש במנועי דיזל גורם להקטנת הכנסות האוצר מהבלו הגבוה על הבנזין. עד כה פתרו את הבעיה באמצעות הגדלת תשלום דמי הרשיון. עתה אני מבין שרוצים לעשות זאת בשתי צורות. נשאלת השאלה: מה הקימוץ הנגרם על-ידי שימוש בסולר, וכן מה תהיה ההגדלה על-ידי תשלום המכס המוגדל ודמי הרשיונות?

אשר להוצאה במטבע חוץ - אינני מניח שהמדיניות היא להקטין את השימוש במנועי דיזל. אני מבין שהמטרה היא לקבל בחזרה את ההכנסות שתפחתנה. אנו רוצים לשמור על מסגרת ההכנסות כפי שאישרנו אותה בתקציב. צריך למצוא דרך לכיסוי ההכנסות. לי לא ברורים כמה פרטים בנדון ואני מציע שוועדה מצומצמת של ועדת הכספים תשב על המדוכה ותבדוק את הפרטים.

ש. דיין:
אני מבין שיבוא מנועים טעון אישור ורשיון.

מר גפני:
מדיניות הרשיונות עדיין לא מגבילה את היבוא.

י. קרובמן: השאלה איננה נוגעת לגרעון האוצר בלבד. כאן קיימת מגמה משקית והיא - לבלום את ההעברה לדיזלים כי הם יותר יקרים מאשר מנועים אחרים. במקום להפעיל שיטה אדמיניסטרטיבית של רשיונות, מטילים חוקים פיסקליים. האם השימוש בסולר גורם לאמורטיזציה יותר מהירה של המנועים?

ס. חזני: הצד הפיסקלי מבחינה מטבע מקומי מוטבר. מה שלא מוטבר אלה הם המספרים של מטבע חוץ. האם יש הערכה מדויקת לגבי אורך חייו הנורמלי של מנוע ומהו ההפרש במטבע חוץ על קילומטר? כמה מטבע חוץ צורכים במקרה של שימוש במנועי דיזל? מנוע דיזל הוא יותר יקר, אבל מה החסכון בבנזין מבחינת מטבע חוץ?

ה"ר י. גורי: רצוני לסכם את השאלות באופן תמציתי. חבר-הכנסת קרובמן הציג דגש חזק על המלים "כדי לבלום את יבוא מנועי דיזל". ברור שזו מגמה של בלימה. גם עצם העובדה שמטילים מכס עשויה לבלום. המגמה של בלימה היא מגמה פיסקלית או מגמה משקית. באיזו מידה שני האספקטים מושפעים אחד מהשני?

חבר-הכנסת רובין ניסח את השאלה באופן נכון. צריך להשיב קודם כל על השאלה היסודית: האם המגמה המשקית של החלפת מנועי בנזין במנועי דיזל היא מגמה רצויה להתפתחות המשק? אם מגמה זו רצויה - אזי למדינה יש גם חשבון להתאים את המדיניות הפיסקלית לאותה מגמה. אם כן, עומדת השאלה: באיזו מידה ניתן לכסות את ההפסדים הנגרמים?

צווי שתינתן תשובה מפורטת לשאלה שהצגתי, שהיא השאלה הפרימריית וכן לבטא גם במסגרת את גידול ההוצאה במטבע חוץ.

מר גפני: נקודת המוצא שלנו היתה הפוכה מזו שהדגיש חבר-הכנסת רובין בשאלתו. מדיניות המכס כפי שהיתה קיימת עד התיקון היתה לא נכונה וגרמה לשיבושים במשק היות ועברו לשימוש במנועי דיזל כאשר לא היה צורך בכך. מגמת הבלימה היא משקית. כיוון שיש הפרשים כאלה בשעורי המס, הולכים ועוברים לשימוש במנועי דיזל לא מפני שהדבר הוא לטובת המשק או המכונית אלא כדי לחסוך בהוצאות של תשלום מס - וכאן אני מדבר על מוניות ומשאיות קטנות, שם לא היתה מופיעה תופעה זו לולא היו הפרשים כאלה במס.

הצעת התיקון באה לאחר בדיקת המצב עם אנשי משרד התחבורה. השינוי במדיניות המכס שמטרתו לבלום את הצריכה של דיזל על-ידי הגדלת שיעור המכס על מנועים - בא לאחר בדיקה יסודית עם משרד התחבורה והסקת המסקנה שהדבר הוא לטובת המשק, כי משרד התחבורה איבדו נכנס לחשבונות פיסקליים. הדבר חשוב גם מבחינת חסכון במטבע חוץ והוא גם לטובת המכונה.

הגענו לכלל דעה, שגם הטלת מכס מוגדל וגם הגדלת דמי הרשיון למכוניות קטנות שישתמשו במנועי דיזל - עדיין לא יפתרו את הבעיה. המתח שנשאר הוא די גדול עדיין. במדינות אחרות המסים על הדלק ועל הרשיונות למכוניות באים לכסות את הוצאות החזקת הכבישים. אנו רוצים לבדוק באיזו מידה ההכנסות מהמסים השונים על התחבורה והוצאות החזקת הכבישים מתאזנות ומה משקלם. יש מערכת שלמה של מסים המוטלים על משק התחבורה וצריך לבדוק מה משקלם. האוצר ומשרד התחבורה מינה ועדה מצומצמת שתפקידה הוא להיכנס לעובד הקורה ולבדוק את היקף המס המוטל על התחבורה במטרה לחלקו בצורה אחרת יותר משקית. הכוונה היא לחלק את נטל המסים על כלי תחבורה שונים ולבנות את שיטת המסים בצורה יותר יסודית. בחינה זו תימשך 3 - 2 חדשים, וכאשר החומר יהיה לפנינו - נביאו לוועדה לדיון כללי בעניין המסים על משק התחבורה. בשלב זה נדמה לי שהסבר שנתנו יכול לשכנע את חברי הוועדה, שתיקון זה הוא צורך משקי.

היו"ר י. גורי:

אני מבין שחברי הוועדה רוצים לשפוע את נציגם
משרד התחבורה לפני הסיכום, אנו נסכם איפוא

בשבוע הבא.

מר גפני:

הצו הבא איננו משנה את שעורי המסים אלא הוא
משתלב עם תיקון אחר בצו מס קניה, העליצו
את שעור המס מ- 30% ל- 80% על חוטים ממספור ועובי ידוע, וזאת כתוצאה
מהורדת שעורי מס הקניה, הסכום הכולל של המס על המוצר המוגמר איננו משתנה.

ג. לוין:

במשך חדשים מתנהלת מערכה בענין שעור המס
על חוטי זהרית. עד כה הוטל מס קניה על חוטי
זהרית בשעור של 30% בעוד שעל אריגים אחרים פחות פופולריים הגיע שעור
המס ל- 7.5%. רק לאחר מאבק ממושך עלה בידי תעשייני חוטי הזהרית להוכיח
שהמוצרים הללו הם עממיים והסוכם להוריד את שעור המס ל- 10% להעלותו
לגבי האריגים האחרים ל- 10%. מסתבר איפוא שמצד אחד נתנו הקלה ומצד שני
העלו את תעריף המס. אני חושב שאין לכך כל הצדקה כי המדובר הוא במוצרים
עממיים.

י. ספיר:

כיצד יכולה תוספת של 50% להתאזן על-ידי הורדת
שעור מס הקניה? לפי חשבוני צריך לבטל לגמרי
את מס הקניה אם רוצים להגיע לאיזון.

מר גפני:

לאחר התיקונים ישלם היצרן על ק"ג בד פחות
ב- 700 פרוטה מאשר שילם קודם לכן. לא נאמר
היום לשנות את המצב לרעת היצרן או הצרכן. הסכום הכולל של המס יקטן.

ג. לוין:

האם איחוד המס ל- 10% ישווה את ההכנסות?

מר גפני:

שמועה זו מבוססת על ההנחה ששעורי המס יגיעו
ל- 10%. עובדה היא ששעור המס על בדי חקי;
בגדי עבודה ואריגים אחרים ישאר 7.5%. באופן מעשי יש הפסד בהכנסות.

היו"ר י. גורי:

אפשר לסכם שאין בתיקונים האלה כדי לפגוע
לא בייצור ולא בצרכן.

ג. לוין:

אני מבקש לדחות את ההחלטה לשבוע הבא.

מר גפני:

התיקון הזה נעשה על דעת התאחדות בעלי התעשייה
ובהסכמתם. אני יודע שיש להם התנגדות לעצם
המס והם היו רוצים להפחיתו.

היו"ר י. גורי:

אנו נדחה את ההכרעה לשבוע ימים.

ח. רובין:

בוועדת הכספים הובעה משאלה שהממשלה בהביאה
תיקונים לחוק מס קניה תנהג כשם שהיא
נוהגת לגבי העלאת תעריפי המס.

היו"ר י. גורי:

הועלתה מחשבה כזו אבל לא היה סיכום.

מר גפני:

אני מעביר את השאלה הזו לנוגעים בדבר.

צו בדבר פטור ממס לגבי חלק מתוספת היוקר

ר ברוש: החישוב השנתי הכולל הוא לגבי 1957/8. למעשה בשלב הניכויים מהמשכורת הדבר הובא בחשבון. ואיל ואנו עושים שומות, והשומות הן על ההכנסה של השנה כולה, והואיל גם העצמאי נהנה מאותו פטור - אנו מוציאים כל שנה צו הקובע את הפטור גבי ההכנסה של השנה שחלפה. עלינו לקבוע זאת עתה לגבי שנת 1957/58.

ספיר: איזה חלק זה מהווה מתוך תוספת-היוקר שהשיש קיבל בפועל?

ר ברוש: 3.2% עד למשכורת של 500 ל"י.

- - - -

יו"ר י. גורי: רצוני להביא לידיעתכם שהיום תתקיים הישיבה הראשונה של ועדת המשנה שנתמנתה לטשפול בדו"ח בקר המדינה. הרכב הוועדה יהיה: חבר-הכנסת חזני מטעם המפלגה הדתית לאומית; חבר-הכנסת יוניצ'מן - מטעם סיעת חרות; חברי-הכנסת בהיר קרגמן וכן חבר-הכנסת גורי כמשקיף - מטעם סיעת מפא"י; חבר-הכנסת א. הן מטעם הפרוגרסיביים. סיעות הציונים הכלליים, אחדות העבודה ומפ"ם ריכות להודיע מי יהיו חבריהן בוועדת המשנה.

הישיבה תתקיים היום בשעה 19.00 ואנקש את חברים להיות נוכחים.

הישיבה נעולה.

ישיבה נועלה בשעה 13.30